

рынке – 70 %) – было подписано соглашение о создании совместного предприятия по выпуску буксовых конических подшипников кассетного типа (ТВУ). Совместное предприятие, созданное компаниями на паритетных условиях, базируется на производственных площадях ОАО “СПЗ”. Максимальная мощность производства рассчитана на объемы до 300 тыс. кассетных подшипников в год. Объем инвестиций – до 50 млн дол. США. Планируемый годовой оборот предприятия – \$150 млн дол. США. В 2009 г. осуществлен ввод в эксплуатацию первой очереди совместного российско-американского предприятия “ЕПК – Бренко Подшипниковая Компания”. В 2010 г. – произведено более 5 тыс. шт. подшипников, в 2011 г. – более 13,8 тыс. шт. подшипников, в 2012 г. планируется выпустить более 25,3 тыс. шт. подшипников.

Комплексное управление выполнением целей по преодолению кризисных явлений, путем расширения номенклатурного ряда, модернизации производственных мощностей, финансированию новых инвестиционных проектов, а также мероприятий по природоохранной деятельности, вместе с ростом численности работников и фондом оплаты труда позволит сформировать достаточно крепкую опору для развития и укрепления конкурентоспособности предприятия, как на внутреннем, так и на внешнем рынке, а также подготовиться к конъюнктурным изменениям, связанным со вступлением России в ВТО.

Литература

1. Наша армия стреляет из импортных винтовок // Комсомольская правда от 22.05.2009.
2. Двери открываются // “Российская газета” (Экономика Северо-Запада). – №5645 от 30.11.2011.
3. Данные Министерства экономического развития РФ.
4. www.mashportal.ru
5. Белоусов А. Р. У нас сложный выбор / А. Р. Белоусов // Ведомости. Форум. – 2011. – № 5. – С. 89.
6. Производительность и факторы долгосрочного развития российской экономики / В. А. Бессонов, В. Е. Гимпельсон, Я. И. Кузьминов, Е. Г. Ясин // XX междунар. науч. конф. по проблемам развития экономики и общества. – М. : ИД ГУ ВШЭ, 2010.
7. Ясин Е. Г. Сценарии для России на долгосрочную перспективу. Новый импульс через два десятилетия / Е. Г. Ясин // Докл. к XIII Апр. междунар. науч. конф. по проблемам развития экономики и общества, Москва, 3–5 апр. 2012 г. / НИУ “Высшая школа экономики”. – М. : ИД ГУ ВШЭ, 2012.
8. www.epk.ru
9. Данные бухгалтерской отчетности ОАО “СПЗ”.

УДК 330.3

С. Г. РЯСНИХ, Н. П. РОТАР
Хмельницький національний університет

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ В УМОВАХ ВСТУПУ УКРАЇНИ ДО СОТ

Аналізується сучасний стан та тенденції розвитку легкої промисловості України в умовах глобалізації інтеграційних процесів та вступу до Світової організації торгівлі, окреслюються основні наслідки членства України у СОТ для підприємств легкої індустрії.

The modern state and trends of the development of the Ukraine's light industry in the conditions of the globalization of the integration processes and entrance to the World trade organization are analyzed in the article, the main results of the Ukraine's membership in the WTO for the light industry enterprises are outlined.

Постановка проблеми. За роки незалежності України зовнішньоекономічні відносини відіграють ключову роль у побудові та розвитку вітчизняної економіки, зокрема як засіб подолання кризових тенденцій та як невід’ємний чинник економічної стабілізації та подальшого зростання. Економіка України характеризується підвищеною експорто-орієнтованістю. Частка промислової продукції, що експортується коливається на рівні 40 % від загального обсягу промислового виробництва і становить близько 38 % від ВВП.

Подібна структура ВВП та його залежність від зовнішньоекономічної діяльності підтверджує важливість розвитку зовнішньої торгівлі, необхідність нарощування експорту, розширення доступу українських товарів на зовнішні ринки, чому й сприятиме членство у Світовій організації торгівлі, на яку припадає близько 95 % світової торгівлі.

Впродовж тривалого періоду урядом України проводилась активна робота щодо актуалізації інтеграційних процесів України до світових торговельно-економічних структур, зокрема до Світової організації торгівлі (СОТ).

Членство України в СОТ розглядалось як важливий інструмент розвитку вітчизняної економіки в цілому. Як очікувалось, беззаперечно гарантовані вигоди від глобальних інтеграційних процесів отримають такі галузі української промисловості як металургія та машинобудування. Однак, за прогнозами більшості вчених, очевидні значні перспективи отримає галузь легкої промисловості, позитивні наслідки від вступу до СОТ для якої значно переважатимуть над ймовірними негативними.

Спробуємо розглянути наслідки глобальних інтеграційних процесів України для потенційно перспективної сфери вітчизняної індустрії – легкої промисловості через призму очікуваних прогнозів провідних науковців країни з паралельним порівнянням із фактично існуючою ситуацією у галузі.

Аналіз останніх досліджень. Особливості розвитку легкої промисловості України досліджували у власних наукових працях ряд вчених, зокрема А.П. Гречан, Ю.В. Махнорилова, О. Бородиня, О.О. Нездомийнога, Я. Ромусік, Ю. Медведєв, Ю.В. Нефьодова, Н.І. Попович, В.В. Шарко та ін.

Проблеми інтеграційного розвитку країни розглядалися в роботах Г.Є. Петрової, М.О. Приліпка, А.В. Савіцького, В.М. Линника, Ю.В. Шпірка, З.Я. Шацької, Д.М. Петровича та ін.

Вплив вступу України до СОТ на розвиток легкої індустрії досліджувались науковцями Н.І. Носовою, І.М. Сараєвою, Д.М. Лойко, М.П. Денисенко, С.В. Тарабановською. Але, на наш погляд, ця проблема потребує подальшого детального розгляду.

Метою дослідження є аналіз впливу інтеграційних процесів до СОТ на сучасний стан і перспективи розвитку легкої промисловості України.

Виклад основного матеріалу. Легка промисловість – стратегічно важливий багатопрофільний, сектор економіки України, що поєднує у собі текстильне виробництво, підготування та прядіння текстильних волокон, ткацьке виробництво, оздоблення текстильних виробів, виробництво інших текстильних виробів, виготовлення одягу, одягу зі шкіри, робочого одягу, верхнього та спіднього одягу, аксесуарів, виготовлення виробів з хутра, трикотажного та в'язаного одягу, виробництво шкіри, виробів зі шкіри, дублення і оздоблення шкір, вичинка та фарбування хутра, виготовлення дорожніх виробів, лимарно-сідельних виробів та виробництво взуття.

Легка індустрія, забезпечуючи виробництво широкого спектру споживчих товарів, сприяє підвищенню зайнятості населення й поліпшенню його добробуту та розвитку економіки країни в цілому.

Легка промисловість нерозривно пов'язана з багатьма іншими галузями промисловості, обслуговуючи весь господарчий комплекс, сприяє розвитку машинобудування, сільського господарства, харчової, хімічної, добувної промисловості і т.д., підвищуючи економічну і стратегічну безпеку держави. Саме тому розвинені країни приділяють особливу увагу розвитку цієї сфери, розглядаючи легку промисловість як пріоритетну галузь індустрії.

За часів СРСР легка промисловість включала 17 підгалузей, але її стратегічне значення було недостатньо оцінене, фінансування здійснювалось за «залишковим принципом». Але з переходом до ринку починається майже повний занепад цієї галузі.

Поступового скорочення зазнавали обсяги виробництва продукції легкої промисловості (табл. 1).

Таблиця 1

**Питома вага легкої промисловості України
в структурі промислового виробництва, % від загального обсягу**

Галузь	1985 р.	1990 р.	1991 р.	1993 р.	1994 р.	1995 р.	1996 р.	1997 р.	1999 р.	2000 р.	2001 р.	2002 р.	2003 р.
Вся промисловість	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
у т.ч. легка	11,6	10,8	12,3	6,1	4,4	2,8	2,1	1,8	1,6	1,7	1,6	1,3	1,1

Так, у 1990 р. випуск продукції легкої промисловості України складав майже 11 % промислового виробництва, що було зіставним із часткою чорної металургії. З того часу і донині виробництво в галузі постійно зменшувалось, і у 2010 р. в обсязі реалізованої промислової продукції частка легкої промисловості становила лише 0,8 %.

У 1990-х рр. у галузі було задіяно близько 750 тис. працівників. До кризи 2008 р. цей показник складав близько 104 тис. На початок 2009 р. залишилося 97,9 тис. персоналу. Проте, вже у 2011 р. кількість штатних працівників галузі дещо зросла до 99,6 тис. чол.

Потужність легкої промисловості України за роки незалежності зменшилась у рази. На сучасному етапі, станом на 1.01.2011 р., у галузі працює 9892 підприємств, з них: у текстильній промисловості – близько 2,5 тис., виробництві готового одягу та хутра – 6 тис., виробництві шкіри та шкіряних виробів – 1,5 тис. Як наслідок, вітчизняна легка промисловість вже більше двадцяти років перебуває у стані глибокої зтяжної системної кризи.

Вагомим кроком на шляху розбудови та подальшого розвитку легкої промисловості, як очікувалось, повинен стати вступ України до СОТ.

Вступ України до СОТ передбачав два основних варіанти розвитку подій: зростання обсягів експорту та зростання обсягів імпорту.

За прогнозами більшості вчених-науковців, глобальні інтеграційні процеси, в цілому, повинні позитивно вплинути на вітчизняну легку індустрію. На думку вітчизняних експертів, позитивні наслідки для галузі після вступу України до СОТ очікувались наступними: отримання доступу до світових ринків збуту; збільшення іноземних інвестицій; інноваційний розвиток; полегшення доступу до іноземних факторів виробництва.

Протягом періоду, що охоплює більше, ніж три роки, Україна перебуває у складі країн-членів СОТ, за цей час сформувались певні тенденції розвитку легкої промисловості, що є підставою для підведення підсумків, окреслення, формулювання чітких наслідків глобальних інтеграційних процесів для легкої промисловості та співставлення їх із очікуваними прогнозованими результатами.

Розглянемо динаміку показників зовнішньої торгівлі: експорту та імпорту товарів легкої промисловості (рис. 1).

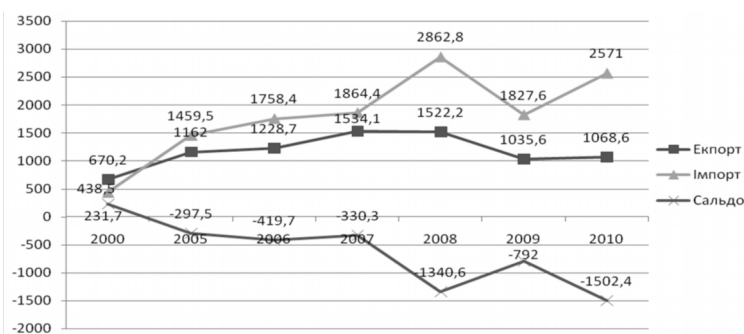

Рис. 1. Динаміка зовнішньої торгівлі товарами легкої промисловості за роками, млн дол.

Очевидним наслідком “відкритості” економіки країни є стрімке нарощування обсягів експансії імпортованих товарів легкої промисловості вже у 2008 та 2010 рр. Проте, у 2009 р. відбулось суттєве зменшення імпорту, що було зумовлено глобальними кризовими явищами, і, як наслідок – знизився попит на імпортовані товари за причиною невідповідності його придбання через знецінення гривні.

Нерівноцінним є вплив вступу до СОТ для експорту вітчизняної продукції легкої промисловості, при чому обсяги експорту попри всі очікування різко скоротились вже у наступному році після інтеграції, а потім дещо зросли на 3 % у 2010 р. навіть не досягнувши рівня “доінтеграційного” 2005 р. Більш детально об’єкти експорту-імпорту – товарні групи продукції легкої промисловості, що експортувались Україною та імпортувались на її територію впродовж 2005–2010 рр. представлені на рис. 2 та 3.

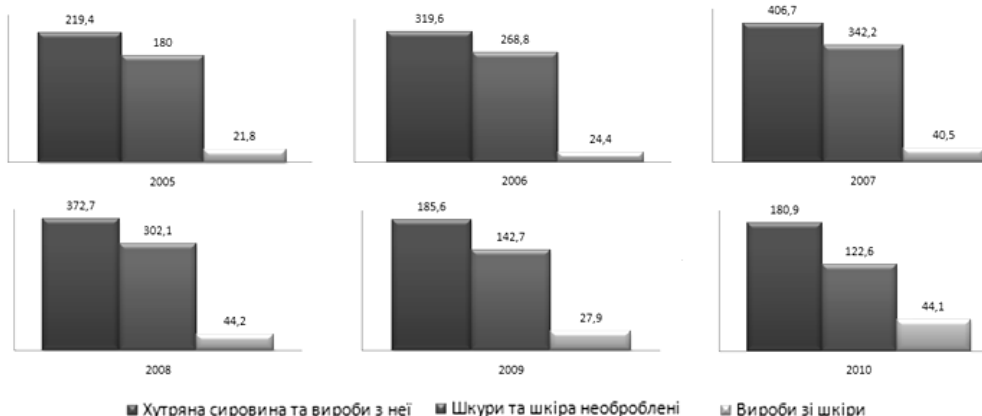

Рис. 2. Товарна структура експорту товарів легкої промисловості, млн дол.

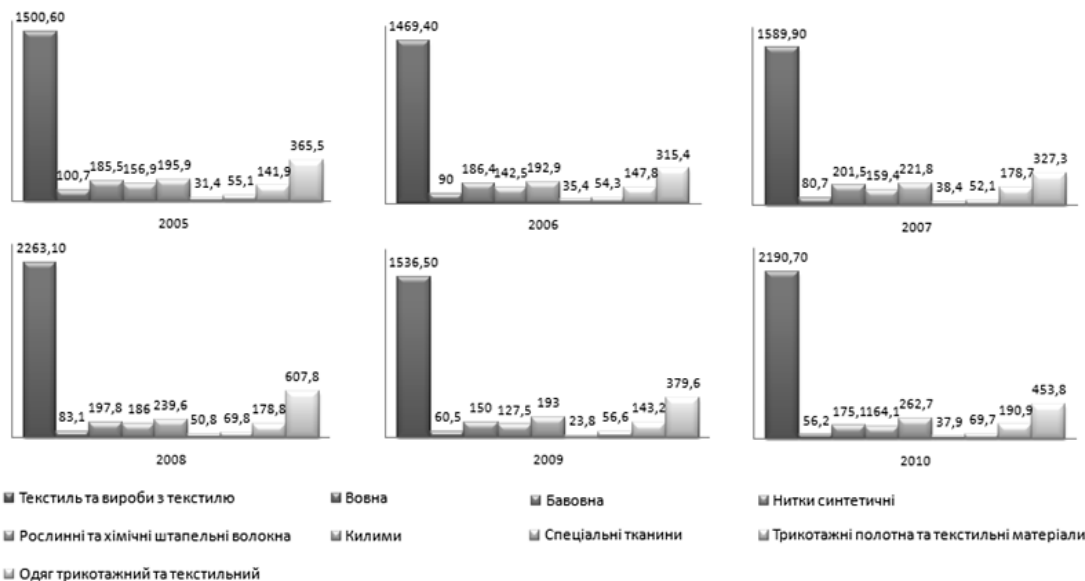

Рис. 3. Товарна структура імпорту товарів легкої промисловості, млн дол.

Слід відзначити поступове скорочення обсягів вітчизняного експорту, починаючи із перехідного періоду 2008 р. за усіма видами продукції. Також очевидним є надвисока частка сировинної складової продукції, що експортується із України, у той час, коли питома вага готової продукції у загальному обсязі мізерно мала. Протилежна ситуація спостерігається у обсягах товарів легкої промисловості, що ввозяться на територію України. Зі вступом країни до СОТ значно зросли обсяги імпорту продукції легпрому, переважну більшість яких складає готова продукція. Певною перевагою лібералізації торгівлі внаслідок членства у СОТ є полегшений доступ вітчизняних виробників продукції легпрому до сировинної бази, питання щодо якої на сьогодні досить гостро поставлене для галузі. Так, у 2010 р., порівняно із попереднім періодом зросли обсяги імпорту бавовни, рослинних волокон та хімічних штапельних волокон.

У багатьох публікаціях і виступах державних діячів підкреслювалось, що вступ до СОТ “відкриває двері” для іноземних інвестицій, які позитивно вплинуть на розвиток економіки, у т.ч., легкої промисловості. Доцільним є розгляд фактично існуючої ситуації стосовно одного із найвагоміших аргументів на користь приєднання України до СОТ – можливості зростання обсягів іноземного інвестування у галузь легкої промисловості (табл. 2). Великі надії від членства покладались саме на іноземне інвестування у легку промисловість України, що, як очікувалось, стане генератором прогресивних структурних зрушень, розвитку економіки, зростання національного добробуту, однак, як свідчать висвітлені вище табличні дані, подібні сподівання виявились не виправданими (рис. 4).

Таблиця 2

Прямі іноземні інвестиції в легку промисловість України, млн дол.

Галузь	Рік							Темп змін, %					
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2006/2005	2007/2006	2008/2007	2009/2008	2010/2009	2011/2010
Промисловість	4097,8	9527,8	10470	12421,2	12469,7	13276,4	14042,6	232,51	109,89	118,63	100,39	106,47	105,77
Переробна промисловість	3737,9	8983,5	9762,0	11085,4	11128,1	11916,5	12488,1	240,34	108,67	113,56	100,39	107,08	104,80
Легка промисловість	118,3	104,3	126,3	144,1	141,5	140,9	139,3	88,17	121,09	114,09	98,20	99,58	98,86

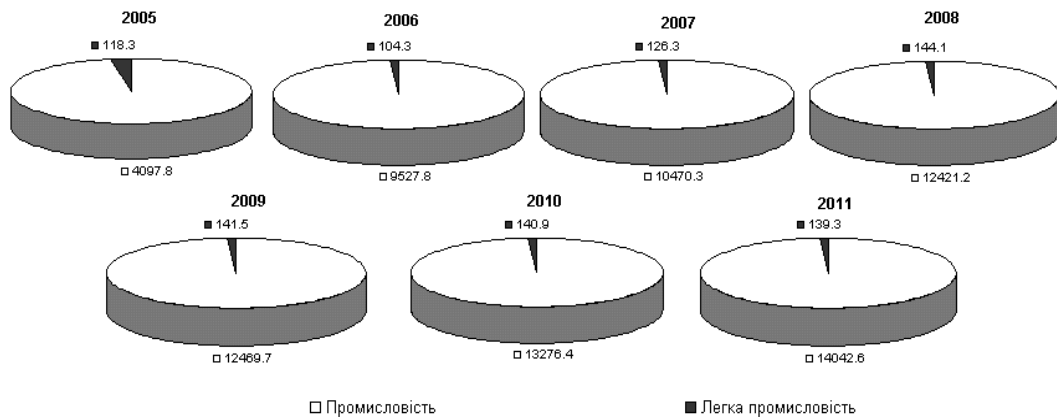

Рис. 4. Частка легкої промисловості у загальній структурі іноземного інвестування (2005–2011 рр.), млн дол.

Таблиця 3

Кількість промислових підприємств, що впроваджували інновації, од.

Галузь	2005 р.			2009 р.				2010 р.				
	Всього	У т.ч.		Всього	У т.ч.			Всього	У т.ч.			
		Впроваджували нові технологічні процеси	Освоювали виробництво інноваційних видів продукції		Впроваджували нові технологічні процеси	Впроваджували нові або вдосконалені методи обробки або виробництва	Освоювали виробництво інноваційних видів продукції		Впроваджували нові технологічні процеси	Впроваджували нові або вдосконалені методи обробки або виробництва	Освоювали виробництво інноваційних видів продукції	З них нових для ринку
Промисловість	810	402	630	1180	540	452	614	1217	593	522	615	182
Легка промисловість, у т.ч.	55	21	48	46	15	15	24	46	21	17	23	3
– текстильна та пошиття одягу	41	15	36	42	15	15	21	39	17	13	20	3
– виробництво шкіри та шкіряного взуття	14	6	12	4	0	0	3	7	4	4	3	0

Інтеграція до СОТ передбачає випуск підприємствами легкої промисловості продукції європейської якості, що полягає, передусім, у технічному та технологічному переоснащенні, поліпшенні якості сировини, відстеженні сучасних західних модних тенденцій. Після вступу України до СОТ у легкій промисловості загальмувалося виробництво інноваційних видів продукції (табл. 3).

Відбулось суттєве скорочення впровадження нових технологічних процесів та освоєння виробництва інноваційних видів продукції та незначне зростання кількості підприємств, що впроваджували нові чи вдосконалені методи обробки або виробництва.

Впродовж 2008–2010 рр. в легкій промисловості України зростає чисельність підприємств, які запроваджували виробництво інноваційної продукції, однак, інноваційні процеси впроваджували лише 6,4 % підприємств від їх загальної кількості, організаційні та маркетингові інновації впроваджували 2,8 % та 2,5 % відповідно, що свідчить про погіршення ситуації, порівняно із попередніми періодами 2006–2008 рр.

Джерела фінансування інноваційної діяльності підприємств легкої промисловості України представлені у таблиці 4.

Таблиця 4

Розподіл загального обсягу фінансування інноваційної діяльності за джерелами, тис. грн

Джерело фінансування	Період	Промисловість	Легка промисловість	Текстильна промисловість та пошиття одягу	Виробництво шкіри та шкіряного взуття
Всього	2005	5751562,9	36062,6	22748,9	13313,7
	2009	7949907,9	37212,5	34645,4	2567,1
	2010	8045495,2	53327,0	42799,5	10527,5
Власні кошти	2005	5045390,9	28081,6	14811,9	13269,7
	2009	5169379,5	37212,5	34645,4	2567,1
	2010	4775235,7	44804,4	34276,9	10527,5
Держбюджет	2005	28056,8	95,4	95,4	0,0
	2009	127020,3	0,0	0,0	0,0
	2010	87001,0	0,0	0,0	0,0
Місцевий бюджет	2005	14923,4	0,0	0,0	0,0
	2009	7422,9	0,0	0,0	0,0
	2010	5663,7	0,0	0,0	0,0
Позабюджетні фонди	2005	251,4	0,0	0,0	0,0
	2009	1661,8	0,0	0,0	0,0
	2010	929,0	0,0	0,0	0,0
Вітчизняні інвестори	2005	79635,7	97,8	97,8	0,0
	2009	31022,8	0,0	0,0	0,0
	2010	31018,7	0,0	0,0	0,0
Іноземні інвестори	2005	157939,8	0,0	0,0	0,0
	2009	1512897,6	0,0	0,0	0,0
	2010	2411395,6	8522,6	8522,6	0,0
Кредити	2005	409689,6	7787,8	7743,8	44,0
	2009	941560,7	0,0	0,0	0,0
	2010	626107,6	0,0	0,0	0,0
Інші	2005	15675,3	0,0	0,0	0,0
	2009	158942,3	0,0	0,0	0,0
	2010	108143,9	0,0	0,0	0,0

Як свідчать висвітлені вище дані, пріоритетним джерелом фінансування інноваційної діяльності підприємств легкої індустрії й після інтеграції України до СОТ є власні кошти. Однак, очевидним є поява у 2010 р. позитивного результату від членства у світовій організації, що виявляється у залученні іноземних інвестицій для забезпечення реалізації інноваційних заходів.

Отже, можна стверджувати про певну невідповідність, а у окремих випадках – полярну протилежність численних прогнозів та передбачень наслідків вступу України до Світової організації торгівлі вітчизняних науковців та дослідників об'єктивної дійсності, реаліям розвитку легкої промисловості України.

Висновки. Таким чином, вступ України до Світової організації торгівлі став своєрідним каталізатором загострення попередньо існуючих проблем легкої промисловості, що накопичувались та примножувались впродовж всього періоду незалежності країни, головною передумовою виникнення яких стала відсутність комплексної та послідовної політики державної підтримки розвитку підприємницького сектору України.

Основними факторами, що призвели до гальмування розвитку легкої промисловості України в умовах членства у СОТ є:

- вплив глобальних кризових явищ, що обмежило доступ підприємств до джерел фінансування;
- посилення конкуренції на ринку у зв'язку із зростанням імпорту;
- недостатнє технічне та технологічне оснащення;

– неефективність проведення державної протекціоністської політики щодо захисту галузі від імпорту контрафактних та низькоякісних товарів;

– низький рівень інвестування галузі, як наслідок – низький рівень інноваційної діяльності;

– недостатність, відсутність власної сировинної бази, що зумовлює зростання собівартості продукції;

– неготовність вітчизняного бізнесу до роботи в умовах посиленої конкуренції.

Зі вступом України до СОТ легка промисловість опинилась у скрутному становищі, вихід з якого єдиний – реалізація продуманої державної політики з підтримки та розвитку галузі, яка б включала наступні аспекти:

– захист внутрішнього ринку від проникнення контрабандних, контрафактних і сумнівної якості товарів;

– обмеження на законодавчому рівні імпорту ввезення товарів “секонд-хенд”;

– здійснення ефективної митної політики, перегляд митних ставок та розрахунок реальної митної вартості ввізного експорту;

– розробка ефективних механізмів стимулювання інвестиційної активності;

– стимулювання інноваційної діяльності підприємств галузі;

– забезпечення індустрії власною сировинною базою шляхом розвитку сільськогосподарського виробництва, а саме: льонарства, вівчарства тощо;

– запровадження системи пільгового оподаткування для підприємств галузі, які працюють не за толінговими схемами як систему заохочення відходу від давальницьких операцій;

– стимулювання експорту вітчизняної продукції;

– розвиток галузей, що є найбільшими споживачами продукції легкої промисловості, зокрема, виробництво меблів, машинобудування, сприяння розвитку вітчизняного модного бізнесу.

Література

1. Зовнішня торгівля України. Статистичний збірник. – К. : ДП “Інформаційно-аналітичне агентство”, 2011. – 102 с.

2. Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності. Статистичний збірник. – К. : ДП “Інформаційно-аналітичне агентство”, 2011. – 62 с.

3. Наукова та інноваційна діяльність України. Статистичний збірник. – К. : ДП “Інформаційно-видавничий центр Держкомстату України”, 2011. – 282 с.

4. Статистичний щорічник України за 2010 рік. – К. : ТОВ “Август Трейд”, 2011. – 560 с.

УДК 331.108:005:339.9

В. В. СТАДНИК, Т. В. МИХАЛЬЧИК
Хмельницький національний університет

ВИКОРИСТАННЯ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ З УПРАВЛІННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Визначено роль компетенцій у формуванні конкурентних переваг підприємства. Розглянуто основні напрями і форми розвитку компетенцій фахівців у сфері управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства.

The role of competences in formation of competitive advantages of enterprise are defined. Basic directions and forms of development of competences of specialists in the field of enterprise's foreign economic activity management are highlighted.

Постановка проблеми. Внаслідок вступу України до СОТ конкуренція на внутрішніх ринках все більше поглиблюється, і це вимагає від вітчизняних підприємств активних дій з підвищення ефективності їх функціонування. Зобов'язання, взяті на себе Україною при вступі до СОТ щодо зменшення захисту вітчизняних виробників регулятивними інструментами держави (зокрема, митними тарифами), із завершенням перехідного періоду вступають у силу повною мірою. Це означає, що вітчизняні підприємства втратять перевагу цінової складової конкурентоспроможності своїх товарів і мають доводити її у функціональній сфері, посилюючи інноваційну наповненість своїх продуктів.

Водночас цю проблему можна розглядати і з іншого боку – як нові можливості, що відкриваються перед вітчизняними підприємствами для виходу на світові ринки. Проте для цього недостатньо лише випускати конкурентоспроможний на ринках інших країн продукт – необхідно довести його конкурентоспроможність, підкріплюючи результати інноваційного та виробничого процесу кваліфікованими діями маркетологів та фахівців із управління зовнішньоекономічною діяльністю. Роль останніх є особливо важливою в силу своєї багатогранності і її ефективне здійснення потребує високої професійної компетентності у багатьох споріднених сферах управління. Лише за цих умов можна досягти підвищення ефективності позиціонування вітчизняних підприємств на ринках інших країн та зміцнення їх конкурентоспроможності у світовому економічному просторі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємств завжди знаходилися у центрі уваги вчених-економістів. Серед останніх помітних пуб-